

Hoivavastuun sysäämistä vai sukupolvien välistä solidaarisuutta?

20.2.2025

Tammikuun lopussa julkaistiin Suomen ensimmäinen sukupolvibarometri, joka pyrki herättämään yhteiskunnallista keskustelua eri sukupolvien käsityksistä ikääntymisestä (E2 Tutkimus ym., 2025). Barometrin tulokset onnistuivatkin herättämään keskustelua, sillä erityisesti vanhusten hoivavastuu ja siihen liittyen sukupuolikysymykset ovat olleet viime viikkoina esillä julkisuudessa.

Sukupolvibarometri on suomalaisten asenteita kartoittava verkkokysely, johon vastasi yli tuhat täysi-ikäistä henkilöä syksyllä 2024. Kyselystä kertynyt aineisto painotettiin iän, sukupuolen ja asuinpaikan mukaan väestötietoja vastaavaksi. Tällaiset kyselyt eivät saavuta kaikista heikkokuntoisimpia ja toimintarajoitteisimpia ikäihmisiä, ja aineisto muodostuu yleensä suhteellisen aktiivisista ja hyväkuntoisista kansalaisista. Tällä kertaa kyselyaineistoa kuitenkin täydennettiin toteuttamalla haastatteluja vanhusten palveluasumisen yksikössä, mikä monipuolistaa tutkimuksessa muodostuvaa kuvaa varsin heterogeenisestä ikäihmisten joukosta.

Kuka hoivaa vanhuksia?

Tutkimuksen tulokset osoittivat suomalaisten merkittävää epäluottamusta julkiseen vanhustenhoivaan. Enemmistö (61 %) uskoo, ettei tule saamaan ikääntyneenä riittävää hoitoa (E2 Tutkimus ym., 2025, s. 58). Kaikissa tutkituissa ikäryhmissä oli enemmän niitä, jotka epäilevät saavansa riittävää hoitoa kuin päinvastaista mieltä olevia. Liki puolet (45 %) kyselyyn vastanneista ajattelee, että aikuisten lasten tulisi ottaa enemmän vastuuta ikääntyvistä vanhemmistaan julkisen talouden ollessa heikko. Myönteisimmin tähän ajatukseen suhtautuivat melko nuoret ikäluokat: sekä 35–44-vuotiaista että 18–24-vuotiaista hieman yli puolet

oli tätä mieltä. Kaikkein kielteisimmin suhtautuivat puolestaan 55–64-vuotiaat, joista vain noin kolmannes oli sitä mieltä, että aikuisten lasten tulee hoitaa vanhuksia ja yli puolet heistä oli eri mieltä (mts. 21. Vajaa kolmannes suomalaisista kannattaa barometrin mukaan sitä, että naiset kantavat miehiä enemmän hoivavastuuta perheissä ja suvuissa. Myönteisimmin tähän ajatukseen suhtautuvat 18–24-vuotiaat ja erityisesti nuoret miehet. Kielteisimmän kannan tähän asiaan ottivat barometrissä yli 65-vuotiaat (mts. 22).

Sukupolvibarometrin nuorimmilla vastaajilla ei välttämättä ole käsitystä siitä, mitä hoivavastuun kasvu käytännössä tarkoittaisi. Vanhemmilla vastaajilla sen sijaan voi olla konkreettisen tilanteen tuoma ja käytännönläheinen suhtautuminen hoivavastuuseen. Aiempien tutkimusten perusteella tiedetään, että ihmisen viimeisinä elinvuosina hoivan tarve on usein ympärivuorokautista (Jämsen & Jylhä, 2019, s. 1062). Varsinaiseksi hoivavastuuksi pitäisi ymmärtää juuri tämä viimeisten elinvuosien hoiva, jolloin hoivaa ja apua (myös sairaanhoidollista sellaista) tarvitaan kellon ympäri päivästä toiseen (Kröger, 2025).

Suomessa on jo pitkään ollut vallalla linjaus, jonka mukaan ikääntyneiden ihmisten kotona asumista tuetaan mahdollisimman pitkään (STM, 2024). Hoivapalveluja tarvitsevien määrän kasvu pitkäikäisessä yhteiskunnassamme ja toisaalta vanhuspalvelujen riittämätön taloudellinen resursointi ovat johtaneet siihen, että palvelujen piiriin pääsy on vaikeaa, eivätkä palvelut kata kaikkia ihmisen perustarpeita. Julkinen sektori ei ole koskaan huolehtinut yksin vanhusten hoivasta, vaan siihen osallistuu useat eri toimijat. Virallisen omaishoidon lisäksi monet omaiset hoitavat ikääntyneiden vanhempiensa asioita ja käyttävät paljon aikaa esimerkiksi palvelujen hakemiseen vanhemman toimintakyvyn heikentyessä. Aiemmin toteutetussa sukupolvien ketju -tutkimuksessa todettiinkin, että useimmat (83 %) aikuiset lapset antavat käytännön apua omille ikääntyneille vanhemmilleen (Hämäläinen ym., 2021, s. 74). Useimmille empatiakykyisille ihmisille on luontevaa ja merkityksellistä huolehtia omista lähimmäisistään, mutta säännöllinen avun antaminen voi myös kuormittaa etenkin työssäkäyviä henkilöitä, ja vähentää heidän mahdollisuuttaan tehdä täyttä työaikaa.

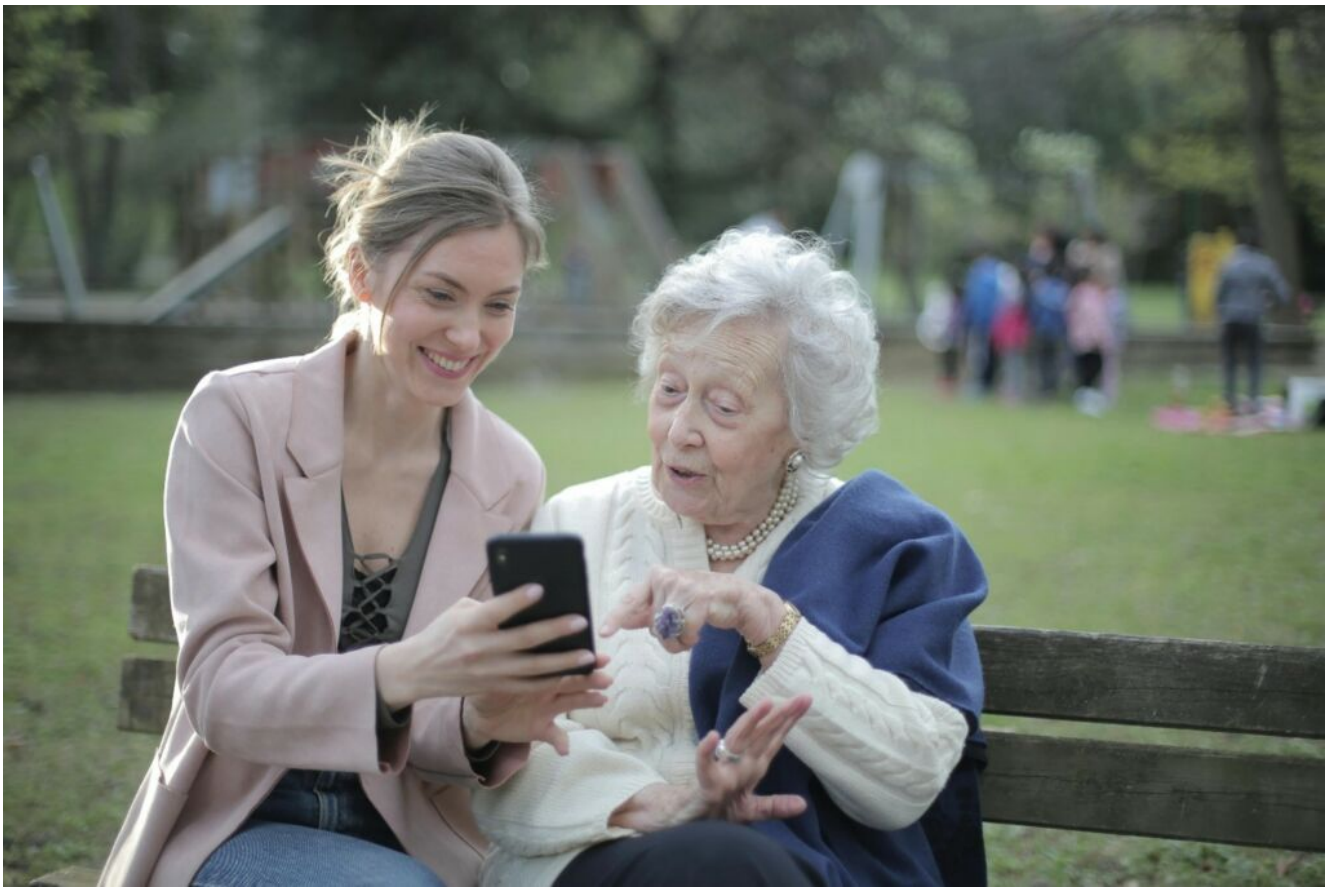
On tärkeää pohtia millaisia seurauksia aikuisten lasten nykyistä laajempi hoivavastuu (=ympärivuorokautista apua tarvitsevien hoivaaminen) vanhemmistaan toisi yhteiskunnassamme. Mikäli lasten ja erityisesti tytärten tulisi ottaa hoivavastuu viimeisiä elinvuosia elävistä vanhemmistaan, keski-ikäisten naisten työssäkäynti romahtaisi (Kröger, 2025). Siitä seuraisi taantuminen sukupuolten väliseen tasa-arvoon, naisten köyhyys lisääntyisi ja eläke-erot sukupuolten välillä kasvaisivat. Työssäkäyntiasteen lasku vähentäisi yhteiskunnan verotuloja. Etenkin sosiaali- ja terveysalan työvoimapula kasvaisi entisestään, jos siellä enemmistönä olevat keski-ikäiset naiset siirtyisivät pois työelämästä hoitamaan ikääntyneitä vanhempiaan. Käytännössä on epärealistista ajatella, että vanhusten viimeisten vuosien hoivavastuu olisi perheillä. Hoivan järjestämisestä ja eri lähteistä tulevan avun mahdollisuuksista on kuitenkin tärkeää keskustella ja pyrkiä panostamaan niin julkisen kuin sitä täydentävän omaishoivan rahoitukseen ja kehittämiseen. Joustoja työelämään tarvitaan, jotta myös epävirallinen omaisten antama apu läheisilleen mahdollistuu paremmin. Seuraavat 15–20 vuotta ovat kriittisimmät, koska suurten ikäluokkiemme hoivantarve tulee ajankohtaiseksi.

Eri sukupolvet haluavat kohdata toisensa

Sukupolvibarometrissa ilahduttava tulos oli se, että kaikenikäiset suomalaiset haluavat vahvistaa nuorten ja ikääntyneiden välistä vuorovaikutusta (E2 Tutkimus ym., 2025, s. 7). Lähes kaikki (90 %) kyselyyn

osallistuneista oli sitä mieltä, että olisi tärkeää hyödyntää ikääntyneiden elämänkokemusta ja vahvistaa ikääntyneiden ja nuorten välisten vuorovaikutusta.

Eri ikäisten kohtaamisissa ja vuorovaikutuksessa tarvitaan sukupolvitajua, jolla tarkoitetaan kykyä ymmärtää eri ikäluokkien maailmaa, arvoja ja sitä, millaisessa maailmassa eri ikäiset ihmiset ovat kasvaneet ja eläneet. Sukupolvitaju on siis ikäempatiaa (Pirhonen, 2025). Sukupolvitajun kautta voidaan rakentaa sukupuolisolidaarisuutta. Solidaarisuus on tukea, ymmärrystä ja auttamista perhesukupolvien välillä. Sukupolvi kollektiivisena ilmiönä viittaa suunnilleen samoina aikoina syntyneisiin, joilla on merkittäviä yhteisiä elämänkokemuksia, ajatuksia ja käsitteitä. Perhesukupolvien välistä tukea ja auttamista laajemmin ymmärrettynä sukupolvisolidaarisuus on työtä sen puolesta, että kaikenikäiset ihmiset kokevat itsensä yhteiskuntaan osalliseksi ja kaikenikäisillä on yhtäläinen mahdollisuus vaikuttaa omiin ja yhteisiin asioihin (Pirhonen, 2025). Yhteiskuntamme on ikäsiiloutunut ja eri-ikäisten kohtaamiselle on niukasti paikkoja perhepiirin, suvun ja työelämän ulkopuolella. Sukupolvisolidaarisuutta tulisi vahvistaa, koska ihminen tarvitsee toista ihmistä voidakseen hyvin.

Nuoret ja vanhat yhdessä (kuva: Pexels, kuvaaja Andrea Piacquadio).

Onko sinulla mielessäsi hyviä käytäntöjä tai uusia ideoita siihen, kuinka voisimme törmäyttää korkeakouluopiskelijoita ja ikääntyneitä ihmisiä toisiinsa ja lisätä näin eri ikäisten ihmisten vuoropuhelua myös perhesukupolvien ulkopuolella? Itse olin jonkin aikaa nuorena korkeakouluopiskelijana ”hyyryläisenä” ikäihmisen asunnossa. Kaukana yliopistokaupungista vakituisesti asuessani sain vuokrata häneltä edullisesti huonetta opiskelupäivien ajaksi. Iltaisin sohvannurkassa käydyt keskustelut pitkän elämänkokemuksen ja omanlaisensa urapolun omaavan ihmisen kanssa antoivat perspektiiviä oman elämän valintoihin. Sukupolvien vuoropuhelu on sekä ikääntyneiden elämänviisauden hyödyntämistä että nuorten ajatusten ja ideoiden

arvostamista (E2 Tutkimus ym., 2025, s. 12). Se luo sosiaalisesti kestävää Suomea.

Katri Turunen
TtT, yliopettaja (Ikääntymisen asiantuntija yamk-tutkinto-ohjelma)
SeAMK

Lähteet

E2 Tutkimus, Miina Sillanpään Säätiö ja Työeläkevakuuttajat TELA ry. (2025). Sukupolvibarometri 2025. https://cdn.prod.website-files.com/66bb01adb7f809bab598b7c0/679788327a72b88c026f4079_Sukupolvibarometri%20valmis%20280125.pdf

Hämäläinen, H., Danielsbacka, M., Högglund A. E., Rotkirch, A. & Tanskanen, A. O. (2021). Sukupolvien suhteet. Ikääntyminen ja vuorovaikutuksen muutos suurten ikäluokkien ja aikuisten lasten elämänkulussa. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D64/2021. Väestöliitto. https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2021/05/3b4c2265-sukupolvien-suhteet-netti_final.pdf.

Jämsen, E. & Jylhä, M. (2019). Vanhuuden vallankumous on jo täällä – mutta miten siihen suhtaudumme? Duodecim 2019;135:1061-1063.

Kröger, T. (2025). Seminaariesitys: Vanhusten palvelut rahan vai tarpeen mukaan? No harm- webinaari. Sosiaalihuollon asiakasturvallisuuden pettämisen kustannukset. 6.2.2025

Pirhonen, J. (2025). Seminaariesitys: Sukupolvitajusta sukupolvisolidaarisuuteen – Sosiaalisesti kestävä Suomi. Raikkaita suuntia – Millainen on hyvinvointiyhteiskunnan seuraava luku? Itlan, KAKSin ja Miina Sillanpään Säätiön yhteinen seminaari 13.2.2025.

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). (2024). Laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024–2027. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2024:4. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5436-6